

ՄԱՐԻ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Տարեկան գին 6 Սրժարձնիկի
Վեցամսեայ 31/4
Սեկ ճամբար տեղին 2 դուրսով է
Սարգսյան քանդակը կանխիկ են:
Սարգսյան քանդակը ամեն ամսոյ 1/4
է 1/3 կը սեղծեն:

Դուք երբայից լրացրեալու համար
ծախքը առ հազին վրայ է:
Լրացրա՞յ վերաբերեալ համար կամ որ
և բոլոր գրութիւն խաղաղիւն պիտի
ուղարկուի. եւ ասոնց համարուն ծախք
քա խրեղիմ վրայ է:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 30 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
ՊՐԻՆՏԵՐ ԶԵՆՈՒԲԱԿԱՆ
ԼՈՒԲԵՐԸ
Լոնդոն 9 դեկտ.
Օսմանեան Բոնաօրիտէ՝ 432/4 461/2
Փարիզ 6 դեկտ.
Օսմանեան Բոնաօրիտէ՝ 46 461/2
Փոխառութիւն 1863/ի 548 75.
Օսմանեան Պանքային բաժինները 7
դրութիւն:

ԶԵՆՈՒԲԱԿԱՆ ԼՈՒԲԵՐ
Փարիզ 4 դեկտ.
«Նորայի մէջ զբաղակցողն հարկու
րին 8/ի ելաւ:
«Շէշի թաղաւորն հիւանդ է:

Փարիզ 7 դեկտ.
«Ինչ Եւրոպէն եկած հեռագրաւոր մը
կը ծանուցանէ թէ հիւսիսային հասարակ
կապիտալիտեան Սրանթ զօրապետը Հա
րաւայնոյ Պրէկ զօրապետին բանակը դար
կեր: 40 թիւանթ ու 500 զօրք դերիտ
ուերէ:

«Տանիմարայի Բօքէնհայ մայրաքա
ղաքէն լուր կուտան թէ թաղաւորը Շէ
շի մէջ մէջ մէջ զբաղակցողն համար
1830ին տուած արտոնագիրը ջնջեր է:

Փարիզ 8 դեկտեմբեր
«Եւրոպայի մէջ հարկու րին Ռուսիոյ
կառավարութեան տուած պատասխանը
հրատարակուեցաւ:

«Վերամանկան դաշնակցութեան ա
ւարտագիրը Շէշի մէջ մէջ մէջ զբաղակցողն
համար 1830ին տուած արտոնագիրը ջնջեր է:

ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄ
Վ. Ճ. Բ. Մ. Ը

Մեծարգոյ տէր.
Մեր Սրբազան Հօր Պատրիարք
քահանայապետը իրեն արժանաւորապէս
նի իրաւունք, բարձրանալուն առթիւ՝
ազգիս ամեն անհատից ջերմ բարեմաղ
թութեանց վրայ պիտի համարձակիմ ա
ւելցնել երախտաւորութեան բացատ
րութիւն մը, որուն հրատարակութեան
համար յատուկ անկիւն մը շնորհելով կը
խնդրեմ՝ ձեր պատուական թերթին մէջ:
Եւս զգացումս այնչափ պարզ է՝ որ
չափ նշանաւոր է ձեր ներկայ ամսոյ 9
թուականով հրատարակած Սրբազան Հօր
ատենախօսութիւնը, և այնչափ խորին և
անկեղծ՝ որչափ ժողովրդասիրական և խո
րհմատ է այս վճռը: «Մեր անձնական
» գործերէն առաջ ազգային գործերը
» կարգադրենք, և անոր ձայնը բերել ըւ
» լալու համար զոհեր ընենք: «Օրհնեալ
է այն բերանը ուսկից աստիկ վճռու մը կե
լայ: Չէ կարելի աւելի ճիշդ համարու
տալանել ազգիս կարօտութեան ու դար
մանի միջոցը միանշանակ: մեծ մարի:

Զիրը վերադառնալով: Ռուսի հրաման և
զաւ դաշնակցութեան զօրքերուն որ դոր
Տոգու թեան սկսին:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Եւրոպայի խաղաղութեան վտանգ
պառնալով շփոթութեանց առաջին առ
նելու համար Վարշայի կայսեր առաջար
կած իրաւախօսութեան միջոցն առ այժմ
Վարշայի կառավարութեան միայն բացար
ձակագիտ մերժութեամբ իրեն անհնար և
երազայն խորհուրդ մը, որ ըստ կարծ
եաց անգղիական կառավարութեան գրծ
ութեան թիւնները լուծելու աւելի կրնայ
զանոնք ծանրացնել և համայն ահաւայտ
անբարեկամութիւնները:

«Եւրոպայի Ռուսիոյ հետ ըրած բա
նակցութիւններուն մէջ ձեռնադրանք և
լանք, կրտե Սօքսի Ռուսի, և որովհե
տե արքայաժողովին մէջ ալ նոյն բաժն
ներին պիտի կրնանք որոյ վերջնական
պատասխան տուաւ Ռուսիա, ուստի ան
յարմար կը թուի մեզ՝ առանց նոր որո
շում մը ընելու՝ ձեռնադրանք ձեռնադր
անով արքայաժողովին ներկայանալ, մինչ
դեռ Ռուսիա իր մարդասիրող պատե
րազը կը շարունակէ և հաստատի մէջ
և իր երեսփոխան ալ արքայաժողովին
պիտի ներկայանայ՝ իր սուրբ մեր արդե
րու ուղած արկնով ներկուած: Սիւս
խնդիրներն ալ յուզած ատենին ուրիշ
գծաւորութիւններ պիտի ելնեն մեր առ
ջը:

«Եւրոպայի Շէշի մէջ վճռու արտա
նայն է, և Տանիմարայի ու Վերամա
նիկ յարաբերութիւնները վտանգի մէջ
Բայց արքայաժողովին ինչ նոր բան կրնայ

մանաւանդ թէ մեծ հոգեւոր և սուրբ սրբ
տի արտադրութիւն է այդ նշանաւոր ա
ստուածքը, զոր ոչ ոք իրեն առաջ բառ
վան զի ոչ ոք անոր պէս զգաց: Սրբա
զան Հօր այս առաջին բանը, լու ի լու
մեր ամենեցուն, այնպէս քաղոր է՝ ինչ
պէս քաղոր է Փրիկին մերոյ մարդասիրա
կան անհրաժեշտութիւնը վստահեալ և ջր
ուեալ ժողովրդեան վրայ: և անոր առա
ջին քաղաքական այնպէս գեղեցիկ՝ ինչպէս
գեղեցիկ են ողբ աւետարանաց խաղա
ղութեան: Լսեց վերջապէս երկինք ոչ
խաղաղ մայրումը և տուաւ խուժման այն
պիտի հովիւ մը որ կը հաճի կարեկցարար
զանի յանձնաձեւ, անոր սիրով տէր ըլլալ
և ոչ վարձկան:

Յատուկ տեսութիւն մը:
Չեմ ուզեր ձեռքէ ծածկել մեծար
գոյ հրատարակիչ, այն խորհրդածութիւ
նը որ այս նշանաւոր վճռու իմ մաք
մէջ արթնացուց և ձեռն կարծեր թէ բոլ
րովն անտեղի թուին ազգային շահերու
վրայ զբաղակցողն:

Հայ հասարակութեան կարիքը մօ
տադոյն ըմբռնելու համար ընդհանուր
յատակագիծ մը երեւակայել ջանայի: Ար
վախիւրդէ մէկ աչքի հարուածով երկրիս
վրայ հայոց անդադրական, արուեստական,

ընել որ արդէն 1852ի դաշնագրութեամբ
որոշուած չըլլայ, դաշնագրութիւն մը՝ ու
րով մեծ տէրութիւնները և շատ մ'ալ
զերմանական մանր տէրութիւններ կապ
ուած են: Եթէ դաշնագրութեան պայ
մանները չեն բռնուիր, ամեն պայմանագ
րութիւն մեռելու տառեր են:

«Հանձնովը և Սրբազան, որ գեր
մանական դաշնակցութեան հրամանները
զինու զօրութեամբ Շէշի մէջ զօր
ծաղրելու հրաման տուած են, 1852 ի
դաշնագրութեան մասնակից են, հետեւա
րար Տանիմարայի թաղաւորին իրաւուն
քը պաշտպանելու պարտական: Եթէ պար
տաւորութիւնն ու պարտիքը բաւական չեն
թաղաւորներն ու կառավարութիւնները
կապելու, ինչ օգուտ կունենայ արքա
յաժողովին մը մէջ այնպիսի որոշումներ
կամ պայմաններ արձանագրելու որոնք ա
սով նոր ուժ մը չեն կրնար տալ:

«Իսկ Խաղաղ համար ինչ արդիւնք
կրնայ ունենալ արքայաժողովը: Եւստի
ոյ երեսփոխաններն անմիջապէս կը ձգեն
դուրս կերէն երբոր Վերամանի բաժն
հնչուի: Ինչ բանի կրնայ ծառայել և
թէ արքայաժողովին մէջ մնացած տէրու
թեանց երեսփոխանաց մեծադոյն մասը
բաղձանք յայտնեն որ Եւստիոյ կայսր
Վերամանի հրաժարի: Եւստիոյ բաղ
ձանք մը մարդաբանական ընկերութեան
յայտնած բաղձանքէն աւելի զօրութիւն
չկրնար ունենալ:

«Ինչ իրական օգուտ կրնայ յու
սացուիլ եթէ անխափ մ'ալ իրողի ար
քայաժողովին մէջ Վարշայի ըրած այն
յարաբարութիւնը թէ Հռոմէն իր զօր
քերը քաշելու կը փախար: Եթէ դրծ
ւարին է այս խնդրոյ դեհացուցիչ պա
տասխաններ տալ, առաւել դժուարին է
բարի արդիւնք մը չալել Եւրոպեան մեծ

բարոյական, ուսումնական և կառավա
րական գիրքերը ըմբռնել՝ արժանաշա
ւատ տեղեկութեանց համեմատ: Եւստի
ոյ յատակագիծ մը խիստ կարեւոր կը թը
ուէր ինչ ապագային կանոնաւոր ուղղու
թիւն մը տպաւորելու համար: Բայց ի
զուր էր ձիւք, վասն զի բանը իմ կարո
ղութիւնէս վեր էր: Բայց որովհետեւ դա
րափարը հաճելի կը թուէր ինչ՝ գոնէ տը
կար փորձառութեան սահմանին մէջ փորձ
մը ընել ուղեցի, մեր կրօնական քաղա
քական և ուսումնական վիճակին գլխա
ւոր կէտերուն վրայ սկզբունք դնելով
ինչ այս:

Մեր ազգային վերակենդանու
թեան ողին մեր առատագրութ Վերմա
կային շնորհիւ տապալուած Սահմանադրու
թիւնն է:

Եւստի մէջ պարունակուած կանոննե
րը առանց ճշդիւ գործադրութեան մեռ
եալ տառեր են (Սահմանադրութիւն Ս.
Հօր. Մասնա թիւ 613)

Եւստիական նկատմամբ Հայոց և
կեղեցին քաղաքականութեան սարը ար
զեն լակ իրեն մէջ կը պարունակէ, վասն
զի ներդաշնակութիւնը ժողովական է
հոն, և ոչ թէ հաւատարմութեան
ատենաներու խաղաղի մէջ խաղաղական

խնդիրը յուզելէն:

«Ռուսիա ուրախութեամբ առիթ
պիտի առնու 1856ին յանձն առած պար
տականութիւններէն արձակուիլ խնդրե
լու, և միանգամայն անսպաս տմրաստա
նութիւններ պիտի արձակէ Գրան դէմ,
և նոր խաղաղութեանց հունտեր ձգելու
պիտի ջանայ Տանիմարայի անկէ կողմ:

«Եւստի և Վարշայի նկատմամբ դրծ
ւարութիւնները, և արքայաժողովին նը
պատասխանը ըրալից սա միայն կրնանք ըսել
թէ աւելի բաւ կրնար դէմ առ դէմ վիճե
լով անպարտ կարգադրելու ջանալ այս
գործերը որ հարկաւ երկար բանակցու
թեանց նիւթ պիտի ըլլան հաւաքարու
թեանց մէջ: Վարշայի միայն ի կշտ
դու օգուտներն ու վնասները, վերջին
ներն աւելի մեծ երեցան: Երկրորդ յոյ
սեն աւելի ծանր եկաւ և կշտոյն նժարը
հակեց: »

Սօքսի Ռուսիոյ այս խորհրդածու
թիւնները մեզի անհիմն չեն թուիր, բայց
չափաւոր ըրալին ալ չեն կրնար ժխտ
ուել: Ի հարկէ արքայաժողովը մերժելու
համար փաստեր պահաւ չեն ըրար, ինչ
պէս նաև անոր կարեւորութիւնն ու հը
նարաւորութիւնը հաստատելու համար ալ
պակաս չեն:

Ռուսիոյ կառավարութիւնն ալ խիստ
քաղաքական և շողքորթ պատասխան մը
գրել է Վարշայի կայսեր հրաւերին, և
ինքզինք պատրաստ կը յուզնէ արքայաժո
ղովին ներկայ գտնուելու, բայց կը խնդ
րէ որ յուզուելիք խնդիրները և արքա
յաժողովին նպատակները պարզարար ծա
նուցուին:

Ինչպէս կը տեսնուի, ամիս բացար
ձակ մերժում մը չէ: Բայց Վարշայ ալ
առաջ այսպէս սխաւ, և ետքը մերժ
մամբ վերջացուց:

«Սակայն փախարել էր, որ այս
ներդաշնակութիւնը որոշ տահման մը ու
նենար, և երեկեցական իշխանութիւնը չի
կարենար ոչ յաջողութեան ժամանակ իր
կարողութեամբ գեղեցիկ և ոչ ձախոր
դութեան ժամանակ տարապայման ան
խնդրութեամբ նուազանալ: Վրտալ ինդ
հանրապէս թէ մեր կողմը աւելի ուսեալ
որ ըլլայ՝ զայնակցութիւնը կը նուազե
ուտուի, անշուշտ խիստ օգտակար է:
Բայց ի շնորհիւ ժողովրդեան ես կար
ծեմ թէ այս (ներդաշնակութիւնը) այն
պիտի փակագծի մէջ առնելու է կանխաւ
որ անխորտակելի միջաւանաւորութե
թիւն գոնէ չերթայ, առանց այս կարեւոր
պայմանի ուսումը դէպ մը կրնայ և կը
չափաւոր ընդարձակ ապարդիւ մը կու
նենայ զանի ըստ հաճոյց գործածելու և
ոսովիւր վարչութեան դէմ ստամբակելու
բայց դուռներ: (Վարշայի խնդրոյ այս մա
տը հոգեւոր իշխանութեան վերադառնալ
է և անոր վրայ երկարացող խորհրդածու
յան գեղեցիկութիւն կը համարուի):

Բ. Քաղաքական նկատմամբ ներկայ
ժամանակիս մէջ մեր կարիքը աւելի զգա
լի եղած է քան թէ երբէք: Եւստի՝ որ
Հայկայ անուան չայլ են և Քրիստոս
սի անուան ըրախանէս ոյ՝ անոնք՝ որոնց
